

— Pri beljenju bukovega celuloznega lesa in zlaganju prostorninskega lesa se ravno tako ocenjuje kakovost in hitrost opravljenega dela.

Zunaj konkurence so se tekmovalci pomerili še v odžagovanju vej. Ta disciplina naj bi pri naslednjih tekmovanjih prišla v redni spored in popestrila sedanjih 8, že ustaljenih disciplin.

Na republiški ravni je tekmovalo 48 delavcev in 11 ekip. Prvo mesto si je priporila ekipa iz GG Tolmin, drugo iz GG Novo mesto in tretje iz GG Kočevje. Med posamezniki je zmagal Jože Krašovec iz GG Kočevje, drugo mesto je zasedel Izidor Vogrič iz Tolmina, tretje pa Ivan Strumbek iz Novega mesta. Med prvih deset so se zapored uvrstili še Matija Ambrožič iz Tolmina, Oto Jakob iz Celja, Alojz Bobnar iz Novega mesta, Danijel Tomažič iz Tolmina, Ivan Mlačnik iz Nazarja, Ivan Vidmar iz Tolmina in Franc Kranjc iz Postojne.

V zveznem merilu so bili najuspešnejši slovenski tekmovalci, saj je bilo med prvimi 10 kar 6 naših delavcev. Državni prvak pa je postal Ivan Štrumbelj iz GG Novo mesto. Tudi drugo mesto je pripadlo našemu tekmovalcu Jožetu Kraševcu iz GG Kočevja, 3. mesto pa je zasedel tekmovalec iz Hrvatske Mile Mataja. Ravno tako so naši tekmovalci po 3-letnem presledku zopet zasedli ekipno 1. mesto s 300 točkami prednosti pred Hrvati in Bosanci.

Po uspešno končanem tekmovanju in razdelitvi nagrad so se tekmovalci razšli in vrnili nazaj na svoja delovna mesta v gozd, v tišino in mir, polni vtisov, bogatih spoznanj in lepih spominov na tekmovanje v Rogaški Slatini.

Ing. Ciril Remic

KNJIŽEVNOST

GOZDARSKI SLOVAR

Strokovni slovarji niso pri nas več taka redkost, kot so bili pred desetletji, še zmeraj pa so taka posebnost, da ne zanimajo samo strokovnjakov stroke, ampak tudi nekatere druge delavce, zlasti jezikoslovce. Strokovni slovarji ne nudijo samo urejenega besednega gradiva uporabnikom, ampak tudi zgovorno izpričujejo stopnjo razvitosti določene terminologije in posredno razvitosti tiste stroke. Danes prehaja naš jezik v obdobje ustaljenosti. Ta je zelo pomembna za njegovo dobro delovanje in za sproti naravni razvoj. Besedne zbirke so za ustaljevanje jezika izrednega pomena. Dober slovar mora razločno opozarjati na to, kaj se uporablja, v kakem pomenu in v kakšnih okoliščinah. Idealno bi bilo, da bi imele vse stroke take slovarje. Žal ni tako. Nekatere so se takemu idealu že približale, druge se bolj ali manj hitro približujejo, tretje se pa nikamor ne ganejo. Pri teh zadnjih je tudi sama stroka navadno zanemarjena. Jezikoslovce zanimajo strokovni slovarji zlasti po tem, kakšno jezikovno bogastvo je v njih, kakšni so živi načini, po katerih se tvorijo v strokah nova poimenovanja, in kako so ti slovarji izdelani. Ker je naša leksikografija še zmerom razmeroma slabo razvita, je vsak nov slovar zanimiv ne samo po vsebinski, ampak tudi po oblikovni strani.

V prvi polovici leta 1970 smo dobili težko pričakovani in dolgo se pripravljajoči Gozdarski slovar.* Njegovo nastajanje opisuje na kratko spremna beseda. Slovar je izpolnil vrzel, ki je dolgo ovirala rast gozdarskega tehniškega izrazja in kulturo gozdarskega strokovnega izražanja.

* Gozdarski slovar. Sestavil dr. ing. Miran Brinar. Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in industrije za predelavo lesa Slovenije. Ljubljana 1970, Erjavčeva 15. Str. 320; cena 60 din.

Opis. Slovar obsega 320 strani malega formata. Besede so razvrščene po abecednem redu in razložene. Večbesedni izrazi so razvrščeni pri posameznih besedah tudi po abecednem redu in razloženi. Geselske besede imajo naglas in najvažnejše slovnične karakteristike (m, ž, s) in nujne oblikoslovne podatke (rodilnik, l. oseba ednine). Slovar ima celo vrsto dobrih lastnosti, ki jih je treba lepo pozdraviti. Zbran in razložen je obsežen besedni zaklad. Opozarja tudi na sinonime, kar zvišuje njegovo uporabno vrednost. Besede so obdelane po pomenih, zato imajo nekatera gesla dva ali več pomenov, kar povečuje slovarjevo preglednost. Če so sinonimi razvrščeni zaporedoma, ima samo prvi razlago, npr. *brek, breka, brekovec*, če niso v zaporedju, pa načelno vsi, npr. *bračka, braška*. Dvočlenski termini so uvrščeni praviloma pod obe besedi, npr. *gozdna črnica* pod *gozden* in *črnica* in imajo enako razlago na obeh mestih.

O izboru besed bi morali spregovoriti gozdarski strokovnjaki, ki ta besedni zaklad poznajo in uporabljajo. Tudi laiki bi ga lahko kontrolirali z gradivom, ki je shranjeno v pisanih besedilih o gozdarskih vprašanjih. Iz teh virov bi načelno moral ta slovar izčrpati vse izrazje, ki se uporablja terminološko in ki ni enkratno. Vendar kontrole o izboru besed nisem opravil. Iz svojega vedenja poznam le tu pa tam kak izraz, ki ga v slovarju pogrešam, npr. *biološka amortizacija* ali pa *gozdni posestnik*. Ne vem, če se uporablja splošno *nakladalnica*, v slovarju je *nakladalna rampa*. Vprašanje pa je, če bi v terminološki slovar šli izrazi, kot je *šumeti* v zvezi »gozd šumi« ali pa *globok* v zvezi »zaviti v *globok gozd*«. Pogrešam pa v slovarju kot gesla tudi tiste besede, ki jih srečujemo v razlagah in so termini: visokogorska rastlina (uporabljena v razlagi arboretuma), jelovka (alžirska jelka), gozdarskolesen (bazen, gozdarski), gozdnotehničen (gozden), vzgajališče (gozdne drevnica), red (gozdni jereb). Nenavadna je beseda *beležen*, žni ž »znamenje na drevsih, naj se posekajo«. Vprašanje je, če se dovolj pogosto uporablja *hlod* za žago »hlod za predelavo na žagi«, v pogovornem jeziku se rabi v obliki *hlod za na žago*. Ali je pri želod termin *hrastov želod* »hrastov plod«, saj tudi sam želod ne pomeni nič drugega? Ali ni *hrastov želod* samo ena od variant, ki ni zmeraj potrebna? Podobno je z *bukovim žirom* (žir). Morda bi bilo treba ločevati tiste dvočlenske termine, pri katerih mora biti določilni pridevnik vedno zraven, od izrazov, pri katerih pridevnik ni nujno potreben.

Ni nujno, da so pri besedi naštetni vsi pomeni, ki jih ima v jeziku. Tako ne spadajo v strokovni slovar vsi trije pomeni glagola *urezati se*. Umestna bi bila prvi pomen »napačno odrezati« in drugi pomen »poškodovati se z rezilom«, medtem ko bi šel tretji pomen »zmotiti se« v slovar splošnega tipa, ker izraz *urezati se* v tem pomeni ni nevtralen, temveč ekspresiven; ekspresivnost pa ni značilnost strokovnega jezika, marveč posebnost nekaterih drugih zvrsti jezika. To navajam samo zaradi načel, ker slovarja tisto, kar ima več, kot bi bilo treba, ne kvari najbolj.

Ker je to eden prvih slovenskih slovarjev, ki opozarja na sinonime, se moramo vprašati, v čem je njegova rešitev dobra in v čem slaba. Pri posameznih sinonimih so naštetni še vsi drugi sinonimi. Ob sebi imajo načeloma enake razlage (npr. *bčka, vezika*). Vendar so ob takem načelu večkrat prevelike razlike v razlagah, npr. različni razlage za *beneški jermenik* in *venecijanko*, ali pa za *rastlinsko združbo* in *asociacijo*, *krajec* in *mužec*, *tros* in *spora*. Različne razlage pri sinonimih so škodljive, ker ob drugačnem načelu uporabnike begajo. Zdi se, da je včasih navedenih preveč sinonimov, npr. *bičevnik*, *bičnik* (oba ima tudi SSKJ) in *bičnjak*. Najbolj pa pogrešamo pri sinonimih vrednotenja, namreč opozoril, ki bi nam povedala, kako se ti sinonimi uporabljajo. Brez vrednotenja slovar vprašanja sinonimov ni bistveno razjasnil, čeprav navaja — to je treba poudariti — veliko sinonimov. Vendar vsi ti sinonimi niso enako vredni. Najbolj standardne so sinonimne dvojnice izrazov, med katerima je ena iz tuje osnove, druga pa iz domače, npr. *gimnosperma* in *golosemenka*. Pri takih dvojnicah je še najbolj razumljivo, da ni vrednotenja, ker sta sinonima navadno približno enake vrednosti, samo da se tujka pogosteje uporablja v besedilih, namenjenih ozkemu krogu, domačinka pa pogosteje v besedilih, namenjenih širšemu občinstvu. Moti pa nas, da ni nobenega vred-

notenja pri takih sinonimih, kot so izrazi za gozd: *gozd*, *gora*, *hosta*, *les*, *lesje*, *le-sovje*. Vendar bi pri gozdu rešitev bila še kar dobra, ker je ta pomen pri sinonimih razložen z gozdom in ga ima bralec že po tem podatku lahko za najpomembnejši sinonim. Teže je pri *grča* in *hrga*, ki imata enaki razlagi, čeprav je *grča* veliko bolj znana in rabljena beseda. Menim, da bi tak slovar, kot je ta, moral povedati, da je med sinonimoma *gozd* in *gora* oz. med *grčo* in *hrgo* precejšnja razlika v gozdarskem strokovnem jeziku. Celo tako daleč bi bilo nemara treba iti, da bi v takem primeru priznali terminološko vrednost samo *gozdu* in *grči*. Ko je terminologija že dokaj razvita, se ji ni treba opirati na narečne in pokrajinske besede za določen pojem. Slovar bi bil boljši, če bi določeval približno enakost terminov oz. neterminološkost izraza. In še kako vprašanje: ali *šotno barje* ni isto kot *visoko barje*? Ne morem razumeti, da ima *gozdna uprava* isti pomen kot *gozdni obrat*, ker je v splošnem jeziku *obrat* navadno manjša enota, tako rekoč upravna enota, kot je v razlagi pri *gozdni obrat* tudi poudarjeno.

Docela brez v r e d n o t e n j a pa Gozdarski slovar ni, in sicer vrednoti z dvema oznakama: z neprav. (nepravilno) in z neprim. (neprimerno). Z nepravilno opozarja, »da beseda ali zveza pravopisno ni priporočljiva ali dopustna«. Če upoštevamo, da so s to oznako zaznamovane npr. besede *plodored* (kolobarjenje), *agras* (kosmulja), *blistača* (radialno žagana deska, sin. blestica), *boršt* (gozd), *borštnar* (gozdar), *žaltaka* (vrsta tesarske sekire s kratkim toporiščem; brez sinonima), *šolati* sadike (gojiti presajene sadike), ugotovimo, da pri tej oznaki ne gre zmeraj za pravopisna vprašanja, ampak večkrat za nesistemske narejenosti besede (*plodored*) ali pa gre za stare ljudske izposojenke, ki jih je naš knjižni jezik izrinil večinoma v pogovorno sfero ali pa so ostale v kakem narečju (*boršt*) in jih v terminologijah niti ne bi bilo treba navajati.

Z neprimerno »so označeni tisti izrazi, ki pomensko neustrezno opredeljujejo strokovne pojme«, npr. *junijski hrošč* (ivanjšček), *majski hrošč* (rjavi poljski hrošč), *akacija* (robinija), *bel-i-ž* (beljava), *srebrna jelka* (bodeča smreka), *žagarska hlodovina* (hlodi za žago). Ti in podobni primeri nas navajajo na misel, da so tako označeni izrazi, ki so narejeni iz pomensko neustreznih osnov, čeprav bi se ta trditev pri nekaterih izrazih težko zagovarjala; in še na to je treba opozoriti, da nekatere od teh druge terminologije priznavajo, npr. zoologija *majskega hrošča*.

Redkeje vrednoti slovar z besedo *slabše*, npr. *gozdna preseka*, *slabše presek*.

Tako vrednotenje dokazuje, da se avtor drži predvsem starejšega načina ocenjevanja besed; ne postavlja jasnih mej med terminološke in neterminološke izraze. Vendar je starejši način vrednotenja že znatno prešel, ker se je odpovedal popravljanju starejših terminov, zlasti pri terminih iz nekaterih slovanskih osnov. Da je vrednotenje tako, je razumljivo, ker nismo imeli poprej dovolj jezikovnih del in priročnikov, ki bi utemeljevali drugačen koncept. Toda terminološki slovarji, ki bodo izhajali poslej, ne bodo mogli obiti načina kvalificiranja, ki se je uveljavil v SSKJ, katerega prva knjiga je izšla nekako sočasno s tem slovarjem. Danes res ni v nobeni terminologiji nevarnosti, da bi za pojme, kjer imamo trdno zasidran izraz (*gozd*, *grča*), iskali manj rabljene sinonimne izraze, ampak je treba skrbeti, da ostane ta trdnost čim bolj neomajna in da se utrdijo tudi izrazi, ki še niso tako ustaljeni.

Ena najpomembnejših sestavin enojezičnih slovarjev so razlage. Ljudje, ki so samo povrhu okusili ali spoznali slovarsko delo ali pa ki so si ga samo zamislili, se vseh vprašanj, ki jih mora leksikograf z razlagami rešiti, niti ne zavedajo, nikar pa da bi jih obvladali. Na tem mestu ne bomo delali analize avtorjevega razlagalnega sistema, temveč se bomo zadovoljili samo z nekaj pripombami. Terminološki slovar ima načeloma bolj izčrpne razlage kot splošni slovar knjižnega jezika, in sicer zato, ker so termini pomensko natančneje omejeni kot izrazi splošnega jezika, pa tudi zato, ker terminološki slovarji običajno ne navajajo zgledov iz rabe izrazov, ki bi dopolnjevali pomen. Ta slovar ni šel v preveliko obsežnost in izčrpnost razlag, vendar tudi ne v preveliko skopost.

Škoda pa je, da ni zmeraj ločevanja med sinonimom in razlago, posebno kadar je s sinonimom beseda razložena; tako je *gozdna prometnica* enkrat poimenovanje, pri geslu *komunikacija* pa razlaga; prav tako ni jasno iz slovarja ali sta *gozdni obronek* in *rob gozda* sinonima ali izraz in razlaga.

Razlage so včasih preveč konkretne; tako je *apneničar* »delavec, ki žge apno«. Ker ima *delavec* precej določen pomen, bi lahko kdo pomislil, da je to človek, ki poklicno to stalno dela, kar ni res. Zato bi bila boljša razlaga »kdor žge apno«. Podoben problem je tudi pri *pogozdovalcu*.

V vsaki razlagi je ena beseda glavna. To je tista, ki besede uvršča v pomensko kategorijo. Če je ta beseda dobra, je drugi del razlage, ki glavno razlagalno besedo natančno določa, lahko narediti, če človek pozna vsebino pojma. Za *vlak* npr. glavna razlagalna beseda *smer* ni dobra. V razlagi za *gozdno prometnico* je taka razlagalna beseda *prometna naprava*, kar je gotovo bolj primerno. Večkrat prihaja tudi do neskladja med razlagami za podobne pojme. Tako je *antropogeni činitelj* (činitelj) razložen z *vplivom* (vpliv človeka), *abiotični činitelji* (abiotičen) pa s *činitelji* (činitelji, ki izvirajo od nežive narave).

Pridevniki so pogosto razloženi s formulo *ki je v zvezi s čim*, ki ima še varianto *v zvezi s...*

O pravilnosti oz. nepravilnosti razlag ne moremo soditi, če ne pregledamo bolj natančno sistema pojmov gozdarske stroke. Zato lahko navedemo samo pomisleke. Ali je npr. *gozdna taksa* res »vrednost ali cena lesa na panju (na rastilu)«. Tudi *ploden* ni dobro razložen, ker za razlago »takšen, ki rodi plodove« stojijo zveze: *plodna črnica*, *plodni list*.

Nekatere besede imajo tudi v terminologiji več pomenov. Pri *aluviju* pa pogrešamo poleg pomena *plast* tudi pomen geološke dobe, kar je pri sinonimu *halocen* nakazano.

Ureditev je zanimiva, ker so pod geselsko besedo po abecednem redu razvrščeni sestavljeni izrazi. Škoda je, da nastopa pod istim geslom isti izraz po dvakrat ali večkrat; enkrat po abecedi, drugič kot sinonim (npr. *gozdni fond*, *gozdni sklad*). Temu bi se izognili, če bi obravnavali sinonime pod isto besedo skupaj. To bi bilo izvedljivo, če bi bile zveze razvrščene bolj pregledno, da si ne bi kar strnjeno sledile. Tako da bi imel vsak termin vsaj podgeslo. Za zdaj pri naš tako urejenih slovarjev še nimamo.

Vprašanje naglasa je rešeno dokaj preprosto. Akcentuirana je geselska beseda. Razumljivo je, da od terminološkega slovarja ne bo nihče zahteval, da bi odkrival nove probleme v naglasu, ampak bi bilo čisto normalno nasloniti se na veljavne priročnike. Vemo pa, da imajo nekatere besede v slovenščini dvojni naglas, česar pa ta slovar ne navaja. Tako je npr. poleg naglasa *jélov* znan tudi *jelóv*, ki ga ta slovar ne pozna. V uvodu bi moralo biti omenjeno, da je izpeljano načelo samo enega naglasa pri vsaki besedi. Veliko naših besed ima premični poudarek. V takih primerih morata biti v geslu vsaj dva naglasna podatka. Zato npr. geslo *bréme*, -ena po naglasni strani ni dobro rešeno, ker rešitev zahteva stalni naglas na -e, ne pa *bréme*, *breména*, kar je prav. V nekaterih primerih gre verjetno za tiskovno napako, npr. *bórst* za pravilno *böršt*, *böršta*.

Pravopisnih napak nisem veliko opazil, opozoril bi le na *apnenje*, ki je narobe zapisano namesto *apnjenje* (-j- je tu zato, ker je oblika narejena iz *apniti*).

Jezik. Stara zahteva leksikografije je, da mora biti formulacija razlag v jeziku, ki mu ni moči kaj očitati, zato moramo šteti za napako razlago za *grapino*, »od hudournika razrit svet«. Ta *od* je v našem knjižnem jeziku nenevtralen. Podobna napaka je tudi v razlagi *snežnice* »voda od raztopljenega snega«, bolje bi bilo »voda iz rastopljenega snega«.

Opazil sem tudi nekaj tiskovnih napak, kar pri priročnikih, kot so slovarji, zelo moti: *mezozoik* je brez naglasa, *grča* je tiskana s kljukico nad r; na str. 192 je treba *kož-* spremeniti v *pož-* (požlahtnjenje), na str. 17 *horealen* namesto *borealen*.

V tem sestavku nisem spregovoril o vseh straneh slovarja. Dobro strani sem kar na hitro obšel. Dlje sem se zadrževal pri pomanjkljivostih. Večina so to take napake, da bistveno ne zmanjšujejo uporabnosti slovarja. Slovar kljub temu daje zelo veliko podatkov in bo prav gotovo dobro pomagal pri kultiviranju našega gozdarskega jezika. Naštete napake so večinoma tehničnega značaja in je škoda, da si ni avtor vzel še malo časa in jih odstranil. Upam, da bodo te pripombe koristne za nadaljnje slovarsko delo med gozdarji in da bo pomanjkljivosti, na katere opozarjajo morebitna druga izdaja odpravila ali popravila.

France Novak

sodelavec Inštituta za slovenski jezik
pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti

IZ SVICARSKEGA GOZDARSKEGA GLASILA

Keller, Th.: Laboratorijski poizkusi o vplivu sredstev za zaviranje transpiracije na izmenjavo plinov pri mladih iglavcih (Laborversuche über den Einfluss von Antitranspirantien auf den Gaswechsel junger Koniferen, 1969/1).

Že ok. 30 let potekajo, zlasti v ameriških drevesnicah, poskusi, kako bi v sušnih področjih vplivali na bolj ekonomično porabo vode pri rastlinah oziroma, kako bi zavrli transpiracijo, da bi pri tem čim manj prikrajšali proizvodnjo snovi.

Tovrsten vpliv na transpiracijo bi izdatno povečal prirastke gozdnih nasadov na suhih rastiščih ali v sušnih letih. Rezultati raziskovanj različnih avtorjev v preteklih 30 letih si precej nasprotujejo.

Avtor članka dela na takšnih poskusih že dalj časa. Obravnavani poskusi naj bi pojasnili vpliv dveh antitranspiracijskih sredstev (silvaplast in vitaplast) na transpiracijo in asimilacijo mladih iglavcev.

Sonja Horvat-Marolt

Ott, E.: Racionalizacija v gozdarstvu (Zur Rationalisierung der Forstwirtschaft — ein Diskussionsbeitrag anhand von Literaturbesprechungen aus waldbaulicher Sicht, 1969/3—4).

Iz obširnega avtorjevega razpravljanja, ki mu sledijo recenzije številnih članov dunajstega »Allgemeine Forstzeitschrift« iz leta 1969, povzemamo nekaj poglobitvenih misli.

Zaradi preteče nerentabilnosti je popolnoma jasno, da je treba delo v gozdnem gospodarstvu racionalizirati. Neugoden razvoj je, žal, prinesel s seboj tudi možnost, da bi se gozdarji mogli lotiti zelo radikalnih ukrepov; obstoja celo nevarnost pustošenja gozdov. Avtor obsežno obravnava navidezne možnosti za racionalizacijo, ki dajejo le kratkotrajne koristi, v daljši perspektivi pa povzročajo izgubo. Tako more npr. težka mehanizacija pri izkoriščanju gozdov prinesiti nekaj trenutnih prihrankov, vendar pa pri tem gozd tako zelo trpi, da je pričakovati zmanjšan prirastek. Avtor sicer meni, da razvoj gozdne mehanizacije še ni končan in da bo mogoče razviti primernejše stroje, kot so sedANJI.

Gozdarstvo je glede racionalizacije v veliko težavnejšem položaju kot druge gospodarske panoge. Izreden pomen ima osebnost gozdnega upravitelja. Ta mora imeti sploh zelo dobre lastnosti, gospodarske zmožnosti, gozdarske izkušnje in sposobnost intuitivne poglobitve. Dober vodja gospodarstva lahko prepreči marsikatero izgubo, ki jih knjigovodstvo ne knjiži. Prav tako lahko s svojo zavzetostjo poveča vrednostno proizvodnjo, tudi tega knjigovodstvo ne more registrirati. Vsi ti prihranki utegnejo pomeniti več kot prihranki, ki jih omogoči uporaba težke mehanizacije. Pri tem pa niso potrebne nobene posebne investicije. Pretirana prizadevanja glede gozdne mehanizacije morejo biti podobna varčevanju na napačnem mestu, ki kljub vsem naporom nazadnje pripelje do bankrota. V srednjeevropskih razmerah je neogibno tudi povečevanje donosnosti rastišč in sestojev ter krepitev